

Ebelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamalardaki Empati ve Post-Travmatik Stres Düzeyleri The Levels of Empathy and Post-Traumatic Stress among Midwifery Students in Clinical Practices

Yasemin Erkal Aksoy^{1*}, Sema Yılmaz¹, Havva Uyanık²

¹Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Konya, Türkiye

²Özel Akademi Konya Hastanesi, Konya, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZ
<p><i>Geliş Tarihi:</i> 14.04.2021</p> <p><i>Kabul Tarihi:</i> 20.12.2021</p>	<p>Amaç: Ebelik öğrencileri klinik uygulamalar sırasında birçok travmatik olay gözlemlemekte ya da tanık olmaktadır. Bu durum öğrencilerde duygusal travmalara neden olmaktadır. Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda empati algısının ve travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneklem ve Yöntem: Araştırmanın evreni bir devlet üniversitesinin ebelik bölümü öğrencileridir (n=288). Çalışmada tam sayım örnekleme yöntemi ile tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 2., 3. ve 4. sınıf ebelik öğrencilerinden 275 lisans öğrencisi örnekleme alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği” ve “Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kısa Ölçeği” kullanılmıştır. Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20.56±1.61 ve genel akademik ortalaması 2.70±0.46 olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda öğrencilerin %18.4’ünün yüksek kan basıncı, ateş, konvülsiyon, %11.4’ünün anne veya bebek ölümü, %11’inin postpartum kanama, %10.1’inin de malpozisyon ve malprezentasyonlar gibi klinik vakaları gözlemlediği belirlenmiştir. Öğrencilerin Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği toplam puan ortalaması 49.39±7.61, ölçeğin alt boyut puanları incelendiğinde; sırasıyla sosyal beceri ortalaması 14.28±2.39, duygusal tepki ortalaması 16.29±2.82, bilişsel empati ortalaması 18.81±3.59’dur. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kısa Ölçeğinin puan ortalaması 13.69±6.92 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin %5.8’inde travma sonrası stres bozukluğu olduğu saptanmıştır. Sonuç: Sonuç olarak çalışmada eğitim yılı arttıkça travma düzeyinin arttığı, ancak travma olan ve olmayan öğrencilerin empati düzeyleri arasında fark olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin klinik uygulamalar sırasında psikolojik olarak etkilenebilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır.</p>

Anahtar Kelimeler: Ebelik, empati, klinik, travma, uygulama

Article Information	ABSTRACT
<p><i>Received:</i> 14.04.2021</p> <p><i>Accepted:</i> 20.12.2021</p>	<p>Aim Midwifery students observe or witness many traumatic events during clinical practice. This situation causes emotional trauma in students. In this study, it was aimed to determine the empathy perception and post-traumatic stress disorder levels of midwifery students in clinical practice. Material and Method: The universe of the research consisted of the midwifery department students of a public university (n=288). In the study, it was aimed to reach all students with the full count sampling method. 275 undergraduate students from 2nd, 3rd and, 4th-grade midwifery students were recruited for the sample who accepted to voluntarily participate in the study. Data collection tools used in the stud were “Personal Information Form”, “Empathy Quotient Scale”, and “Posttraumatic Stress Disorder-Short Scale”. Results: The mean age of the students was 20.56±1.61 and the general academic average was 2.70±0.46. In our study, it was determined that students observed clinical cases such as high blood pressure, fever and convulsion (18.4%), mother or infant death (11.4%), postpartum bleeding (11.0%), malposition and malpresentation (10.1%). The total mean score of the students in Empathy Quotient Scale was 49.39±7.61, and when the sub-dimension scores of scale was examined; the mean of social skills was 14.28±2.39, the mean of emotional reactivity was 16.29±2.82, the mean of cognitive empathy was 18.81±3.59, respectively. The mean score of the Posttraumatic Stress Disorder-Short Scale was determined as 13.69±6.92. It was found that 5.8% of the students had post-traumatic stress disorder. Conclusion: As a result, it was found in our study that as the year of education increases the level of trauma increases, but there is no difference between the empathy levels of students with and without trauma. It should be considered that students may be affected psychologically during clinical practice.</p>

Keywords: Midwifery, empathy, clinical, trauma, practice.

doi: 10.46971/ausbid.915713

Araştırma makalesi (Research article)

*Sorumlu yazar/Corresponding author: Yasemin Erkal Aksoy, ebeyaseminerkal@hotmail.com

e-ISSN: 2618-5989

<https://dergipark.org.tr/pub/ausbid>

Giriş

Ebelik öğrencileri geleceğin profesyonel ebe adaylarıdır. Klinik uygulamalar ebelik öğrencilerinin eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Ebelik öğrencilerinin klinik uygulama becerilerinin geliştirilmesi lisans eğitiminin bir parçasıdır. Ebelik mesleği doğası gereği travmatik vakaların da olabileceği klinik uygulamaları içerir. Ebeler ve kadınlar arasında kurulan güçlü empatik ilişkiler, ebelerin işle ilgili travmalarında önemli bir unsur olarak görülmektedir (Özcan & Bozhüyük, 2016). Ebelik öğrencileri klinik uygulamalar sırasında empatik ilişkiler kurabilir, travmatik klinik vakalara şahitlik edebilir (Ağaçdiken ve ark., 2016; McKenna & Rolls, 2011). Bu durum mesleğe başladıktan sonra yüksek yıpranma oranının da artması ile kalıcı etkilere neden olabilir (Davies & Coldridge, 2018). Ayrıca öğrencilerin klinik uygulama deneyimleri, mesleki tutumlarını şekillendirmektedir. Öğrenciler klinik sahada ilk olarak şahitlik ettikleri travmatik olaylar sırasında stresle başa çıkamadıkları takdirde öğrenme deneyimleri sekteye uğrayabilir (Aydın Kartal & Yazıcı, 2017). Yapılan çalışmalarda çoğu ebelik öğrencisinin hazırlıklı olmadığı olaylarla karşılaştıkları ve bu nedenle ebelik eğitimini bıraktıkları görülmektedir (Cavanagh & Snape, 1997; Green & Baird, 2009). Ebelik mesleği için empati kavramı yadsınamaz bir öneme sahiptir. Uluslararası Ebeler Konfederasyonu, bir ebeğin mesleki yetkinliğinin temel ölçütü olarak empatiye dayalı iletişim beceresini göstermektedir (Aktaş & Pasinlioğlu, 2016; International Confederation of Midwives, 2019). Empati bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenden oluşan üç boyutlu bir terimdir. Dördüncü boyut ahlaki boyut olup bakım verilen bireyi anlamak için sağlanan içsel motivasyon ve empati anlamına gelmektedir. Kadınların ihtiyaçlarını algılayan ve empatik davranış sergileyen profesyoneller yetiştirmek, ebelik eğitiminin temel amaçlarından biridir (Karayiannis ve ark., 2020). Bu nedenle ebelik öğrencileri lisans eğitimleri boyunca teorik eğitimle birlikte klinik uygulama eğitimi de almaktadır. Klinik uygulamalar sırasında gözlemlenen bazı klinik vakalar travmatik olabilir. Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalar sırasında şahitlik ettikleri travmatik klinik vakalar nedeniyle duygusal strese maruz kaldıkları saptanmıştır (Leinweber & Rowe, 2010). Travmatik klinik vakalara şahitlik etmek, olumsuz potansiyel yanıtların oluşmasına yol açabilmektedir (Sheen ve ark., 2014). Travmatik stresi artıran etkenlerden biri olarak belirlenen empati seviyesi (Sheen ve ark., 2014), ikincil travmatik (post-travmatik) stresin gelişiminde de kilit noktadır (Davies & Coldridge, 2018; Leinweber & Rowe, 2010). Ebelik eğitiminde önemli bir yere sahip olan klinik uygulamalarda öğrencilerin travmatik klinik vakalarla karşılaştıklarında yaşadıkları deneyimler ve stres öğrencilerin psikolojik sağlığını ve mezuniyet sonrası meslek hayatını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle ebelik öğrencilerinin travma ve empati düzeylerinin belirlenmesi ile erken müdahale edilmesi ve psikolojik sağlığın korunması mümkün olabilir. Çalışma, ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda empati algısının ve travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kesitsel türde planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni bir devlet üniversitesinin ebelik bölümü öğrencileridir (n=288). Çalışmada tam sayım örnekleme yöntemi ile tüm öğrencilere ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 2., 3. ve 4. sınıf ebelik öğrencilerinden 275 lisans öğrencisi örnekleme alınmıştır. Birinci sınıf öğrenciler araştırmanın yapıldığı tarihlerde uygulama yapmadıkları için araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmaya katılmayı istemeyen 13 öğrenci çalışmaya dahil edilmemiştir.

Çalışmanın bağımlı değişkeni klinik uygulama, bağımsız değişkenleri ise empati ve travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri olarak belirlenmiştir.

Araştırma soruları:

- a) Ebelik bölümü öğrencilerinin özellikleri ile empati ve travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri arasındaki fark nedir?
- b) Ebelik öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflar ile travmatik stres bozukluğu düzeyleri ne derece etkilenmektedir?
- c) Ebelik öğrencileri hangi kliniklerde uygulama yapmakta ve hangi travmatik olaylarla karşılaşmaktadır?
- d) Travma olan ve olmayan ebelik öğrencilerinin empati düzeyleri arasında fark var mıdır?
- e) Ebelik öğrencilerinin travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri ile empati düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

Veri Toplama Yöntemi

Çalışmanın verileri 31 Mart-12 Nisan 2021 tarihleri arasında özbildirime dayalı olarak toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği” (Kaya & Çolakoğlu, 2015) ve “Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kısa Ölçeği” (Evren ve ark., 2016; LeBeau ve ark., 2014) kullanılmıştır.

Verilerin Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan form 20 sorudan oluşmaktadır. Bu form öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri (yaş, genel akademik ortalama, vs.) travmatik olay ve travmatik olay durumundaki yaklaşımları (risk yönetimi, empatik ilişki, karşılaşılan travmatik olay sırası ve sonrası tutum vs.) ile ilgili sorulardan oluşmaktadır (Aydın-Kartal & Yazıcı, 2017; Coldridge & Davies, 2017; Davies & Coldridge, 2015; Karayiannis ve ark., 2020).

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği (EDBÖ)

Lawrence ve ark. (2004) tarafından geliştirilen EDBÖ Kaya & Çolakoğlu (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 13 sorudan oluşmakta ve beşli likert tiptedir (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Kısmen Katılmıyorum, 3=Kararsızım 4=Kısmen Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum). Ölçek sosyal beceriler (1,2,3,5. maddeler), duygusal tepki (6,7,8,10. maddeler) ve bilişsel empati (4,9,11,12,13. maddeler) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın artması empati düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin kesme değeri ve ters sorusu bulunmamaktadır. Kaya ve Çolakoğlu tarafından ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.86 olarak belirlenmiştir (Kaya & Çolakoğlu, 2015; Lawrence ve ark., 2004). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.85 olarak tespit edilmiştir.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) Kısa Ölçeği

Ölçek LeBeau ve ark. (2014) tarafından geliştirilmiş olup, Evren ve ark., (2016) tarafından ölçeğin kısa formunun Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır (Evren ve ark., 2016; LeBeau ve ark., 2014). Ölçek 9 sorudan ve tek boyuttan oluşan likert tipte bir ölçektir. Ölçek 0 puan “Hiç”, 4 puan “Aşırı” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin kesme değeri 24 puan olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça travma sonrası stres bozukluğu artmaktadır. Ölçek toplam puan aralığı 0-36'dır. Evren ve ark. tarafından ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.87 olarak belirlenmiştir (Evren ve ark., 2016). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.88 olarak bulunmuştur.

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirmesinde tanımlayıcı bilgilerin sayısı, yüzde değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılıma uyumu Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin özellikleri ile ölçek puanlarının

karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren veriler için ANOVA, bağımsız gruplarda t testi, normal dağılım göstermeyen veriler için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ölçeklerin arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde ise Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Verilerin istatistiksel anlamlılık durumu $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Etik Kurul Beyanı

Çalışmanın etik kurul izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul'undan (Tarih:31/03/2021 Karar No:2021/587) alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için devlet üniversitesinin Ebelik Bölüm Başkanlığı onay vermiştir. Öğrencilere çalışmanın amacı açıklanmış ve yazılı onamları alınmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması 20.56 ± 1.61 ve genel akademik ortalaması 2.70 ± 0.46 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin EDBÖ toplam puan ortalaması 49.39 ± 7.61 olup ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar incelendiğinde; sosyal beceri ortalaması 14.28 ± 2.39 , duygusal tepki ortalaması 16.29 ± 2.82 , bilişsel empati ortalaması 18.81 ± 3.59 olarak saptanmıştır. TSSB ölçeğinin puan ortalaması ise 13.69 ± 6.92 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin %63.6'sı ebelik bölümünü tercih etmeden önce bilgisinin olduğunu, %69.5'i ebelik bölümüne isteyerek geldiğini, %89.1'i bölümden memnun olduğunu ifade etmiştir. Travmatik bir olaydan sonra öğrencilerin %18.2'sinde klinik uygulama becerilerinde azalma, %78.5'inde ise artma olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %81.5'inin mesleki bilgi ve beceri eksikliği olduğunu düşündüğü, %34.9'unun klinik uygulamalar sırasında risk aldığını, %94.5'inin bakım verdiği bireylerle empatik ilişki kurduğunu, %5.5'inin travmatik olay sonrası psikolojik destek aldığı, %13.8'inin kişilerarası ilişkilerde sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin lisans düzeyi dördüncü sınıf olanların üçüncü sınıflara göre TSSB ölçek puan ortalaması daha yüksektir ($p<0.05$). Bölümden memnun olan öğrencilerin olmayanlara göre TSSB ölçek puan ortalaması daha düşüktür ($p<0.05$). Mesleki bilgi ve beceri eksikliği olduğunu düşünen öğrencilerin düşünmeyenlere göre TSSB ölçek puan ortalaması daha düşük bulunmuştur ($p<0.05$). Öğrencinin tehlike ve risk yönetimini olumlu nitelendirmesi (tehlike ve risk durumunda olayları yönetme becerisi) ile TSSB ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark ($p<0.05$) olduğu belirlenmiştir. Travmatik olay sonrası klinik uygulama becerisinde değişim, psikolojik destek alma ve kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama ile TSSB, EDBÖ ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark ($p<0.05$) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

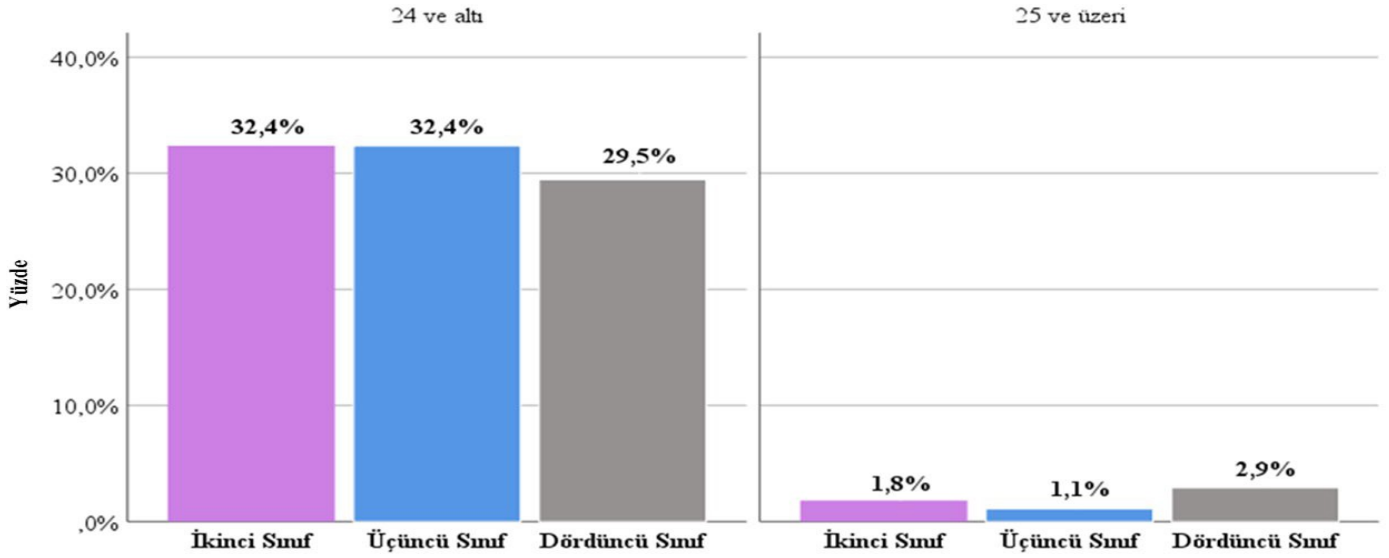
Tablo 1. Ebelik Öğrencilerinin Özellikleri ile TSSB, EDBÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	Sayı(%)	EDBÖ				TSSB
		Toplam	Sosyal beceri	Duygusal tepki	Bilişsel empati	Toplam
		$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$
Lisans Düzeyi*						
İkinci sınıf ^a	94(34.2)	49.58±7.12	14.25±2.29	16.32±2.72	19.00±3.45	13.39±6.59
Üçüncü sınıf ^b	92(33.5)	50.05±6.94	14.57±2.23	16.56±2.45	18.91±3.42	12.14±6.84
Dördüncü sınıf ^c	89(32.4)	48.51±8.70	14.01±2.63	15.98±3.24	18.51±3.92	15.62±6.97
p		0.382	0.283	0.387	0.630	0.003 ^{e>b}
Ebelik bölümünü tercih etmeden önce bilgi durumu						
Evet	175(63.6)	50.04±7.44	14.51±2.34	16.54±2.69	18.98±3.64	13.36±7.03
Hayır	100(36.4)	48.26±7.80	13.88±2.44	15.86±2.99	18.52±3.51	14.28±6.73
p		0.061	0.035	0.051	0.306	0.293
Ebelik bölümüne isteyerek gelme durumu						
Evet	191(69.5)	49.98±7.71	14.42±2.43	16.49±2.76	19.06±3.65	13.65±6.92
Hayır	84(30.5)	48.05±7.24	13.96±2.29	15.85±2.90	18.23±3.42	13.78±6.97
p		0.053	0.143	0.085	0.078	0.890
Ebelik bölümünden memnun olma durumu						
Evet	245(89.1)	49.72±7.59	14.36±2.41	16.44±2.72	18.92±3.62	13.40±6.88
Hayır	30(10.9)	46.70±7.35	13.63±2.18	15.13±3.35	17.93±3.28	16.13±6.93
p		0.040	0.116	0.016	0.156	0.041
Travmatik bir olayla karşılaştığında ekip arkadaşlarından yardım isteme**						
Evet	260(94.5)	49.43±7.60	14.30±2.38	16.28±2.84	18.84±3.55	13.72±6.90
Hayır	15(5.5)	48.73±8.07	13.86±2.66	16.60±2.50	18.26±4.43	13.20±7.55
p		0.818	0.788	0.788	0.526	0.614
Travmatik olay sonrası klinik uygulama beceresinde değişim						
Olumsuz	50(18.2)	45.90±9.34	13.30±2.92	15.16±3.54	17.44±4.00	15.58±6.74
Olumlu	225(81.8)	50.17±6.96	14.50±2.21	16.55±2.57	19.12±3.43	13.28±6.91
p		<0.001	0.008	0.011	0.003	0.034
Travmatik olayı aile ve arkadaşlarla paylaşma**						
Evet	247(89.8)	49.42±7.29	14.31±2.29	16.29±2.75	18.80±3.50	13.80±7.01
Hayır	28(10.2)	49.14±10.15	13.96±3.19	16.28±3.38	18.89±4.38	12.75±6.16
p		0.928	0.849	0.808	0.772	0.404
Meslekte yetenekli olduğunu düşünme						
Evet	240(87.3)	49.80±7.31	14.39±2.27	16.39±2.74	19.02±3.52	13.53±6.98
Hayır	35(12.7)	46.57±9.05	13.54±3.05	15.65±3.25	17.37±3.82	14.82±6.54
p		0.019	0.050	0.150	0.011	0.302
Mesleki bilgi ve beceri eksikliği olduğunu düşünme						
Evet	224(81.5)	49.51±7.38	14.32±2.33	16.42±2.76	18.76±3.53	14.12±6.82
Hayır	51(18.5)	48.88±8.62	14.11±2.66	15.72±3.02	19.03±3.88	11.82±7.14
p		0.594	0.585	0.108	0.622	0.032

Klinik uygulamalar sırasında risk alma						
Evet	96(34.9)	49.25±8.27	14.27±2.46	16.00±3.09	18.97±3.83	14.60±7.40
Hayır	179(65.1)	49.47±7.25	14.29±2.36	16.45±2.65	18.72±3.47	13.21±6.63
p		0.816	0.948	0.200	0.579	0.112
Öğrencinin tehlike ve risk yönetimini olumlu nitelendirmesi						
Evet	174(63.3)	50.26±7.86	14.54±2.39	16.46±2.88	19.25±3.68	12.92±7.06
Hayır	101(36.7)	47.90±6.95	13.83±2.33	16.00±2.69	18.05±3.33	15.02±6.50
p		0.013	0.017	0.197	0.008	0.015
Travmatik olay sonrası psikolojik destek alma**						
Evet	15(5.5)	39.86±12.26	12.06±3.08	13.06±4.84	14.73±5.44	20.40±8.31
Hayır	260(94.5)	49.94±6.90	14.41±2.29	16.48±2.55	19.05±3.32	13.31±6.65
p		<0.001	<0.001	0.003	0.002	0.002
Travmatik olay sonrası kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama						
Evet	38(13.8)	44.44±9.72	13.10±2.95	14.78±3.76	16.55±4.29	16.65±6.83
Hayır	237(86.2)	50.18±6.92	14.47±2.24	16.54±2.56	19.17±3.34	13.22±6.83
p		<0.001	<0.001	0.008	<0.001	0.004
Klinik deneyimlerin geliştirdiğini düşünme**						
Evet	267(97.1)	49.61±7.28	14.35±2.31	16.37±2.71	18.88±3.49	13.63±6.93
Hayır	8(2.9)	42.00±13.69	11.75±3.61	13.87±4.94	16.37±5.87	15.75±6.84
p		0.139	0.056	0.146	0.278	0.388

*ANOVA Analizi Post Hoc Tukey Testi, **Mann-Whitney U Testi, Not: Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, EDBÖ: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği, TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Anlamli fark tespit edilen p değerleri koyu renk olarak gösterilmiştir.

Öğrencilerin lisans düzeylerine göre TSSB ölçeğinin kesme değeri yüzde oranlarının karşılaştırılması Şekil 1’de verilmiştir. Son sınıftaki öğrencilerin ikinci ve üçüncü sınıflardaki öğrencilere göre daha fazla travma yaşadıkları bulunmuştur.

Şekil 1. Ebelik Öğrencilerinin Lisans Düzeylerine göre TSSB Ölçeğinin Kesme Değeri Yüzde Oranları

Öğrencilerin %21.6’sı Aile Sağlığı Merkezinde (ASM), %17.6’sı doğum salonunda, %13.8’i dahili kliniklerde, %13.4’ü ise lohusa servisinde klinik uygulama yapmıştır. Öğrencilerin %18.4’ü yüksek kan basıncı, ateş, konvülsiyon, %11.4’ü anne veya bebek ölümü, %11.0’i postpartum kanama, %10.1’i de malpozisyon ve malprezentasyonlar gibi klinik vakaları gözlemlemiş ya da tanık olmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Klinik Uygulama Yaptığı Birimler ve Gözlemlenen Klinik Vakalar

Değişkenler	Sayı	%
Klinik Uygulama Yapılan birimler*		
Doğum salonu	204	17.6
Lohusa servisi	156	13.4
Yenidoğan yoğun bakım servisi	102	8.8
Dahili klinikler	160	13.8
ASM	251	21.6
Çocuk servisleri	126	10.9
Riskli gebelik servisi	100	8.6
Diğer (Cerrahi klinikler, onkoloji vs.)	62	5.3
Toplam	1161	100.0
Gözlemlenen Klinik Vakalar		
Postpartum kanama	105	11.0
Malpozisyon ve malprezentasyonlar	96	10.1
Acil yenidoğan durumları	72	7.2
Anne veya bebek ölümü	109	11.4
Erken membran rüptürü	53	5.6
Fetal distress	67	7.0
Anomalili bebek	71	7.4
Yüksek kan basıncı, ateş, konvülsiyon	176	18.4
Diğer (şok, umbilikal kord prolapsusu, amniyon sıvı embolisi vs.)	205	21.9
Toplam	954	100.0

*Çoktan seçmeli yanıtlar olması nedeniyle katılımcı sayısı (n) örneklem sayısını (n=275) geçmektedir.

Öğrencilerin TSSB ölçeği kesme puanı değerine göre %5.8'inin travması olduğu belirlenmiştir. Travma olan ve olmayan öğrencilerin EDBÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırıldığı aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Travma Olan ve Olmayan Öğrencilerin EDBÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	TSSB Ölçeği											p	
	Travma Yok (n=259, %94.2)						Travma Var (n=16, %5.8)						
	$\bar{x}\pm SS$	Ortanca	Sıra Ort	Ç1	Ç2	Ç3	$\bar{x}\pm SS$	Ortanca	Sıra Ort	Ç1	Ç2		Ç3
EDBÖ Toplam	49.30±7.6	50.0	136.8	45.0	50.0	54.0	50.93±6.6	52.5	157.5	44.2	52.5	55.7	0.31
Sosyal beceri	14.27±2.4	14.0	138.0	13.0	14.0	16.0	14.37±1.5	15.0	137.7	13.0	15.0	16.0	0.99
Duygusal tepki	16.22±2.8	17.0	135.7	15.0	17.0	21.0	17.50±2.2	18.0	174.2	16.0	18.0	19.0	0.05
Bilişsel empati	18.79±3.5	19.0	137.2	17.0	19.0	21.0	19.06±3.8	20.5	150.6	16.0	20.5	21.0	0.50

Not: Ç1: 25'lik çeyrek. Ç2: 50'lik çeyrek. Ç3: 75'lik çeyrek. \bar{x} : Ortalama. SS: Standart Sapma. Sıra Ort: Sıra Ortalaması. EDBÖ: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği. TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Çalışmanın korelasyon analizi sonuçlarına göre ebelik öğrencilerinin TSSB ve EDBÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Başka bir deyişle ebelik öğrencilerinin empati algı düzeyleri ile travma sonrası stres düzeyleri arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Ebelik öğrencilerinin TSSB ve EDBÖ puanları arasındaki ilişki

	Toplam TSSB	
	r*	p
Toplam EDBÖ	-0.004	0.949
EDBÖ Alt Boyutları		
Sosyal beceri	0.043	0.478
Duygusal tepki	0.048	0.430
Bilişsel empati	-0.074	0.220

*r: Pearson Korelasyon Testi. Not: EDBÖ: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği. TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Tartışma

Çalışmada ebelik bölümü öğrencilerinin empati algısına göre travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin karşılaştırılması incelenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin empati algı düzeylerinin yüksek olduğu ve yaklaşık %95'inin empatik ilişki kurduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin sınıf düzeyleri ile empati ölçeği toplam puanı ve ölçeğin alt boyutları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının aksine konuyla ilgili bir çalışmada son sınıftaki öğrencilerin birinci sınıftaki öğrencilere göre empati düzeylerinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Bekmezci ve ark., 2015). Kadınların doğum ve annelik deneyimlerini olumlu etkilemesi nedeniyle ebelerin ve ebelik öğrencilerinin empati kurarak bakım vermesi ebelik mesleğinde önemli bir yere sahiptir (Moloney & Gair, 2015). Ek olarak ebelik mesleğinin temel felsefesi kadınlara yardım etmek ve destekleyici bakım vermektir (International Confederation of Midwives, 2014). Bu nedenle ebelik müfredatında empatik iletişim eğitimi klinik uygulamalara başlamadan önce tüm öğrencilere verilmektedir. Çalışmamızda lisans düzeylerine göre empati düzeylerinde fark olmamasının bu durum nedeniyle olabilir.

Çalışmada öğrenciler sırasıyla en sık yüksek kan basıncı, ateş, konvülsiyon, anne ve bebek ölümü, postpartum kanama gibi klinik vakaları gözlemişler ya da tanık olmuşlardır. Çalışmada öğrencilerin %5.8'inin travması olduğu belirlenmiştir. Ebelik öğrencileri ile yapılmış çalışmalara rastlanmamıştır ancak ebeler ile yapılan birçok çalışmada post- travmatik stres

bozukluğu yaşadıkları rapor edilmiştir (Leinweber ve ark., 2017; Power & Mullan, 2017; Sheen ve ark., 2016).

Ebelik öğrencileri de ebeler gibi klinik vakaları gözlemlemekte veya tanıklık etmektedirler. Klinik vakaların birçoğu travmatik olabilmektedir. Bu nedenle ebelik öğrencilerinin de psikolojik olarak etkilenebileceği göz ardı edilmemelidir.

Ebelik müfredatında empati duygusunu geliştirmeye yönelik lisans derslerinin olması bakımın kalitesini arttırmaktadır. Ancak öğrencilerin travmatik klinik bir deneyim yaşadığında empati kurması travma sonrası stres bozukluğuna neden olabilir (Coldridge & Davies, 2017). Yapılan çalışmalarda ebelik öğrencilerinin kadınlar ile empati ilişkisi kurmasının sekonder travmatik stres riskini arttırdığını göstermektedir (Davies & Coldridge, 2015; Leinweber & Rowe, 2010). Bu çalışmada öğrencilerin empati düzeyleri ile travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri arasında ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin büyük çoğunluğunun ASM gibi daha az travmaya maruz kalacağı birimlerde uygulama yaptığı için elde edilmiş olabilir. Benzer çalışmalarda özellikle doğum kliniklerinde travmatik olayların daha fazla yaşandığını vurgulamaktadır (Coldridge & Davies, 2017; Davies & Coldridge, 2015; Leinweber & Rowe, 2010).

Ebelik öğrencilerinin klinik beceri eğitimleri sırasında uygulamalara uyum sağlaması ve bakım kalitesinin artması açısından empatik ilişkiler kurması önemli bir unsurdur. Ancak klinik ortamda yaşanabilecek öngörülemez travmatik durumlar, ebelik öğrencilerini sekonder travmatik stres yaşama riskine maruz bırakmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin klinik uygulama yapmadan önce yeterince hazırlıklı olmaları önemlidir (Power & Mullan, 2017). Çalışmamızda travmatik olay sonrası psikolojik destek alan öğrencilerin TSSB puanı destek almayanlara göre daha yüksektir. Bu durum travmatik olaylara maruz kalıp psikolojik olarak etkilenenlerin daha fazla destek aramasından kaynaklanmış olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak çalışmamızda eğitim yılı arttıkça travma düzeyinin arttığı ancak travma olan ve olmayan öğrencilerin empati düzeyleri arasında fark olmadığı belirlenmiştir. Ebelik eğitimi boyunca öğrenciler empatik davranışlarını geliştirmektedirler. Ancak yıllar geçtikçe empati duygusu travma sonrası stres bozukluğuna yol açabilir. Ebelik öğrencilerinin empati düzeyleri ile travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç çalışmamızın bir devlet üniversitesinde yürütülmesi ve öğrencilerin çoğunluğunun daha az travmatik olaya tanıklık edebileceği birimlerde uygulama yapması nedeniyle elde edilmiş olabilir. İleride yapılabilecek benzer çalışmaların daha büyük bir popülasyon ile yapılması önerilmektedir. Ek olarak travması olan öğrenciler ile olmayanlar arasında empati düzeyi arasında fark olmamasına rağmen travma olanların empati düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle meslek eğitiminin en başında olan genç ebe adaylarının psikolojik olarak etkilenecekleri düşünülerek destekleyici eğitimler verilebilir. Klinik uygulamaya yeni başlayan veya travmatik deneyimlere sahip olan öğrenciler için rehberler oluşturularak ihtiyaç duydukları desteğin sağlanması gerekmektedir. Ebelik eğitiminde öğrencilerin travmatik deneyimler yaşayabilecekleri öngörülerek destekleyici mekanizmaların kurulması, öğrencilerin klinik alanla ilgili deneyimlerini bireysel veya grup olarak paylaşması teşvik edilmelidir.

Etik Kurul Beyanı

Çalışmanın etik kurul izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul'undan (Tarih:31/03/2021 Karar No:2021/587) alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için devlet üniversitesinin Ebelik Bölüm Başkanlığı onay vermiştir. Öğrencilere çalışmanın amacı açıklanmış ve yazılı onamları alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Çalışmaya katılmayı kabul eden ebelik bölümü öğrencilerine teşekkür ederiz.

Yazarlık katkısı

Fikir-YEA; Denetleme-SY; Veri toplanması ve/veya işlenmesi-YEA. HU. SY; Analiz ve/veya yorum-YEA. HU. SY; Yazıyı yazan-YEA. HU. SY.

Kaynaklar

- Ağaçdiken, S., Boğa, N., & Özdelikara, A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimine yönelik yaşadıkları stres düzeyinin belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 25-41.
- Aktaş, S., & Pasinlioğlu, T. (2016). The Effect of empathic communication skills of midwives on labor and post labor period. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 19(Özel Sayı), 38-45.
- Aydın-Kartal, Y., & Yazıcı, S. (2017). Ebelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim başlangıcı ve sonunda anksiyete ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(3), 190-195. <https://doi.org/10.17681/hsp.328560>
- Bekmezci, H., Yurttas, Ç. B., & Özkan, H. (2015). Ebelik bölümü öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 46-54. <https://doi.org/10.17681/hsp.30843>
- Cavanagh, S. J., & Snape, J. (1997). Stress in student midwives: an occupational perspective. *British Journal of Midwifery*, 5(9), 528- 533. <https://doi.org/10.12968/bjom.1997.5.9.528>
- Coldridge, L., & Davies, S. (2017). "Am I too emotional for this job?" An exploration of student midwives' experiences of coping with traumatic events in the labour ward. *Midwifery*, 45, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2016.11.008>
- Davies, S., & Coldridge, L. (2015). 'No Man's Land': An exploration of the traumatic experiences of student midwives in practice. *Midwifery*, 31(9), 858-864. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2015.05.001>
- Davies, S., & Coldridge, L. (2018). Untangling the Maternity Crisis. In N. Edwards. R. Mander. & J. Murphy-Lawless (Eds.). *Untangling the Maternity Crisis*, (1st ed. pp. 36-58) Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315277059>
- Evren, C., Dalbudak, E., Aydemir, O., Köroğlu, E., Evren, B., Özen, S., & Coşkun, K. S. (2016). Psychometric properties of the Turkish PTSD-Short Scale in a sample of undergraduate students. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 26(3), 294-302. <https://doi.org/10.5455/bcp.20151205113132>
- Green, S., & Baird, K. (2009). An exploratory comparative study investigating attrition and retention of student midwives. *Midwifery*, 25(1), 79-87. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2007.09.002>
- International Confederation of Midwives. (2014). *Philosophy and Model of Midwifery Care*. Strengthening Midwifery Globally.
- International Confederation of Midwives. (2019). *Essential competencies for midwifery practice 2019 Update*. In International Confederation of Midwives.
- Karayiannis, G., Papastavrou, E., Farmakas, A., Tsangari, H., Noula, M., & Roupa, Z. (2020). Exploration of empathy in Cyprus nursing and health care students: A mixed method study. *Nurse Education in Practice*, 42, 102686. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2019.102686>
- Kaya, B., & Çolakoğlu, Ö. M. (2015). Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği (EDBÖ) uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 17-30. <https://doi.org/10.17679/iuefd.16127895>
- Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., & David, A. S. (2004). Measuring empathy: reliability and validity of the Empathy Quotient. *Psychological Medicine*, 34(5), 911-920. <https://doi.org/10.1017/S0033291703001624>
- LeBeau, R., Mischel, E., Resnick, H., Kilpatrick, D., Friedman, M., & Craske, M. (2014). Dimensional assessment of posttraumatic stress disorder in DSM-5. *Psychiatry Research*, 218(1-2), 143-147. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.03.032>

- Leinweber, J., Creedy, D. K., Rowe, H., & Gamble, J. (2017). Responses to birth trauma and prevalence of posttraumatic stress among Australian midwives. *Women and Birth*, 30(1), 40-45. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2016.06.006>
- Leinweber, J., & Rowe, H. J. (2010). The costs of 'being with the woman': Secondary traumatic stress in midwifery. *Midwifery*, 26(1), 76-87. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2008.04.003>
- McKenna, L., & Rolls, C. (2011). Undergraduate midwifery students' first experiences with stillbirth and neonatal death. *Contemporary Nurse*, 38(1-2), 76-83. <https://doi.org/10.5172/conu.2011.38.1-2.76>.
- Moloney, S., & Gair, S. (2015). Empathy and spiritual care in midwifery practice: Contributing to women's enhanced birth experiences. *Women and Birth*, 28(4), 323-328. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2015.04.009>
- Özcan, S., & Bozhüyük, A. (2016). Çukurova Üniversitesi sağlık bilimleri öğrencilerinin sağlıklı yaşam davranışları. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 41(23861), 664-674. <https://doi.org/10.17826/cutf.254191>
- Power, A., & Mullan, J. (2017). Vicarious birth trauma and post-traumatic stress disorder: Preparing and protecting student midwives. *British Journal of Midwifery*, 25(12), 799-802. <https://doi.org/10.12968/bjom.2017.25.12.799>
- Sheen, K., Slade, P., & Spiby, H. (2014). An integrative review of the impact of indirect trauma exposure in health professionals and potential issues of salience for midwives. *Journal of Advanced Nursing*, 70(4), 729-743. <https://doi.org/10.1111/jan.12274>
- Sheen, K., Spiby, H., & Slade, P. (2016). The experience and impact of traumatic perinatal event experiences in midwives: A qualitative investigation. *International Journal of Nursing Studies*, 53, 61-72. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2015.10.003>